Maxim Gorki

MAKAR CIUDRA

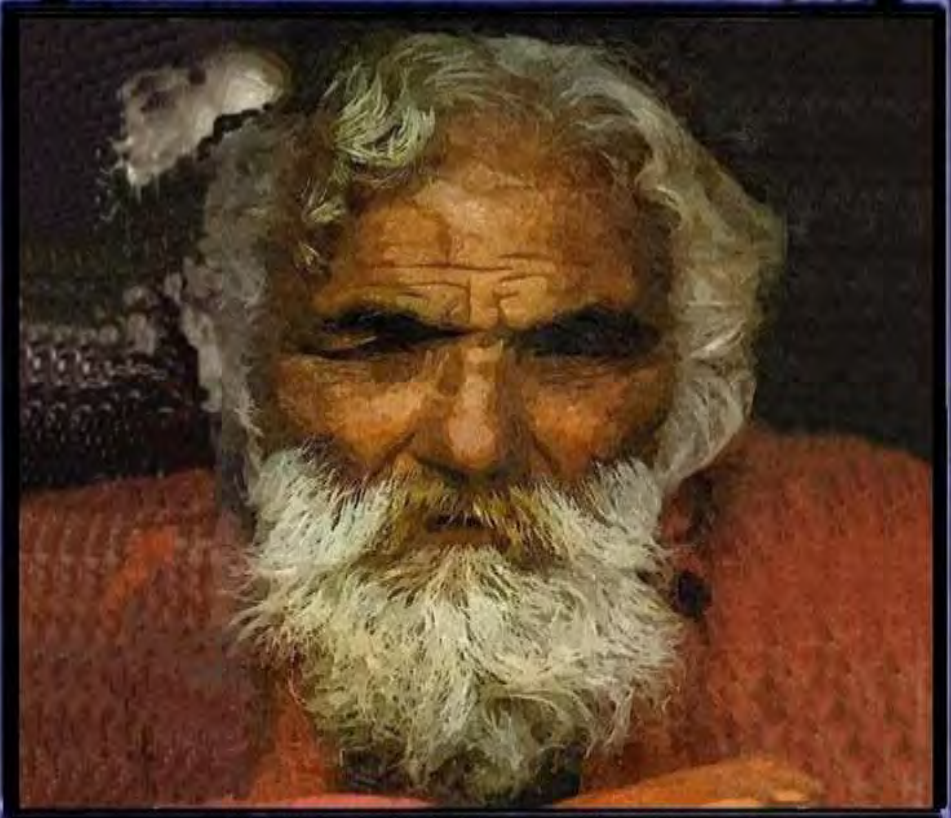

EDITURA PENTRU LITERATURA
CLASICĂ ȘI CONTEMPORANĂ
2013

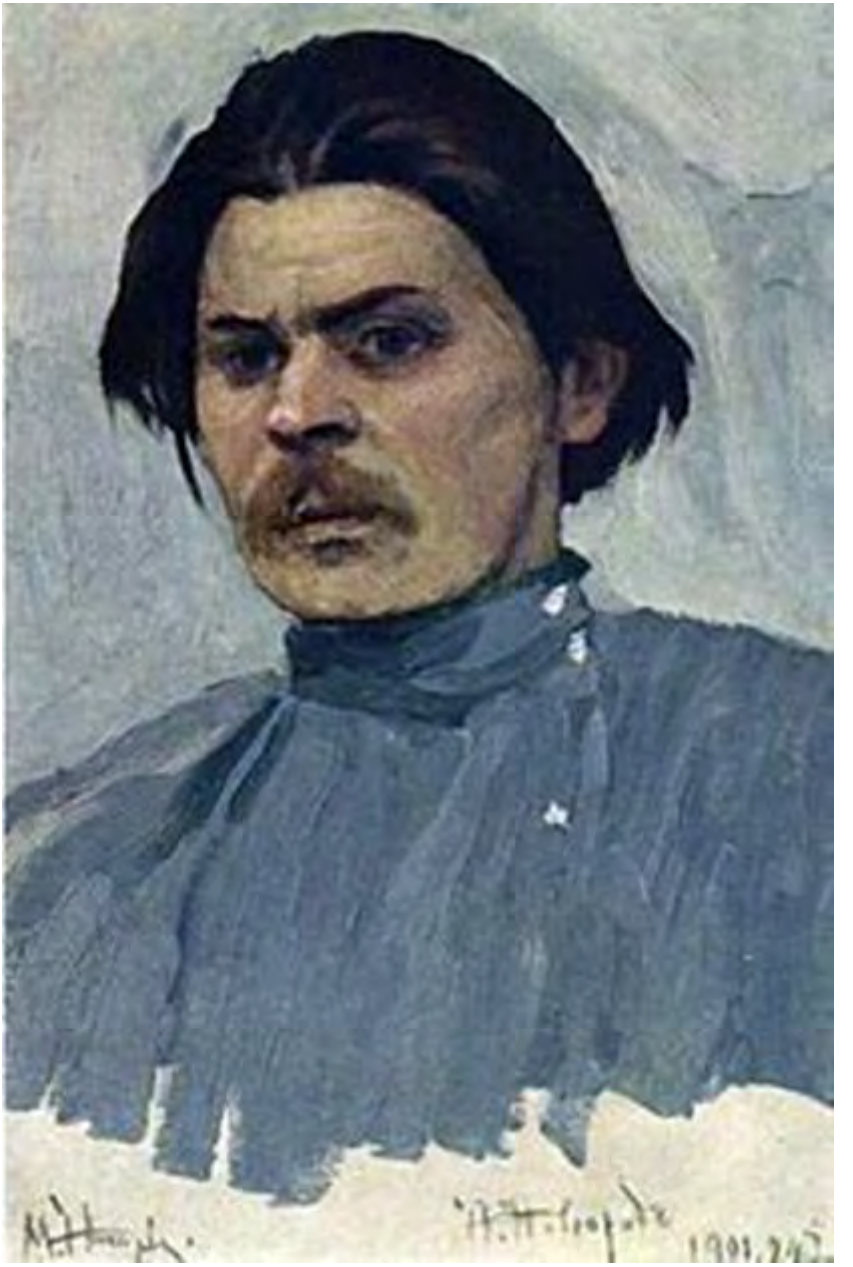

Maxim Gorki

MAKAR CIUDRA

Traducere de Laura Voinescu-Dupré

EDITURA PENTRU LITERATURA CLASICĂ ŞI CONTEMPORANĂ
2013

Prefaţă

Gorki, pe numele său **Alexei Maximovici Peşkov** (în limba rusă Алексей Максимович Пешков) (n. 28 martie stil nou/*16 martie stil vechi* 1868 — d. 18 iunie 1936), a fost un scriitor rus/sovietic, fondator al realismului socialist în literatură şi activist politic. S-a născut în oraşul Nijni Novgorod şi a murit la Moscova. Din 1906 până în 1913 şi din 1921 până în 1929 a trăit în străinătate, în special pe Insula Capri.

Alexei Maximovici Peşkov s-a născut la Nijni Novgorod, la 28 martie stil nou/*16 martie stil vechi* 1868 — a rămas orfan la vârsta de nouă ani şi a fost crescut de bunica sa, o excelentă povestitoare. La moartea ei, tânărul ***Alexei Maximovici*** a încercat să se sinucidă, în decembrie 1887. Mai apoi, a călătorit pe jos prin tot Imperiul Rus, timp de cinci ani, lucrând în diferite locuri şi acumulând o mulțime de

impresii pe care le va folosi mai târziu în operele sale.

Maxim Gorki a fost pseudonimul său literar. **Gorki** s-a împrietenit cu Lenin după ce s-au întâlnit în 1902. Pentru scurt timp a fost închis, în fortăreața Petru şi Pavel în timpul revoluției eşuate din 1905, **Gorki** a scris piesa de teatru ***Copiii soarelui*,** care avea acțiunea plasată în timpul epidemiei de holeră din 1862, tratând de fapt evenimentele contemporane.

În timpul primului război mondial, apartamentul lui din Petrograd s-a transformat în centrul de comandă al bolşevicilor, dar, în cele din urmă, relațiile lui cu comuniştii s-au deteriorat. La numai două săptămâni de la victoria Revoluției din Octombrie el scria: „Lenin şi Troțki n-au nici cea mai vagă idee despre drepturile omului.

Ei sunt deja corupți de otrava murdară a puterii, asta se vede după lipsa de respect neruşinată față de libertatea cuvântului şi față de alte libertăți civice pentru care a luptat democrația". Scrisorile lui Lenin către **Gorki** din 1919 conțin amenințări: „Te sfătuiesc să-ți schimbi anturajul, vederile, acțiunile, altfel viața şi-ar putea întoarce fața de la tine".

În august 1921, prietenul său Niolai Gumiliov, coleg-scriitor şi soțul Annei Ahmatova, a fost arestat de CEKA din Petrograd pentru vederile monarhiste.

Gorki s-a deplasat personal la Moscova, a obținut chiar de la Lenin personal ordinul de eliberare al lui Gumilov, dar, la întoarcerea la Petrograd, a aflat că prietenul său fusese deja împuşcat. În octombrie, **Gorki** a emigrat în Italia, având ca motiv oficial deteriorarea stării de sănătate: avea tuberculoză.

Potrivit lui Alexandr Soljeniţîn, reîntoarcerea în Uniunea Sovietică a lui **Gorki** a fost motivată de interese materiale. În Sorrento, lui **Gorki** i-au lipsit banii şi gloria. El a vizitat URSS de câteva ori după 1929, iar, în 1932, Stalin personal l-a invitat să se repatrieze, oferta fiindu-i acceptată. În iunie 1929, **Gorki** a vizitat Solovki, (curățată pentru această ocazie) şi a scris un articol pozitiv despre Gulagurile care deja îşi câştigaseră o faimă proastă în occident.

Reîntoarcerea lui **Gorki** din Italia fascistă a fost o victorie propagandistică majoră a regimului sovietic. El a fost decorat cu Ordinul Lenin şi i s-a dat o reşedință de lux în Moscova, (fosta proprietate a milionarului Riabuşinski, în zilele noastre devenită **Muzeul Gorki**), şi o casă de odihnă în suburbii. Una dintre străzile centrale ale Moscovei, Trevskaia, a primit numele lui, la fel ca şi oraşul lui natal.

Cel mai mare avion din lume de la mijlocul deceniului patru al secolului trecut, Tupolev ANT-20, a fost numit de asemenea ***Maxim Gorki.*** Avionul a fost folosit pentru scopuri propagandistice în dese zboruri demonstrative pe deasupra capitalei.

În 1933, **Gorki** a publicat o carte dezonorantă despre Belomorkanal, canal realizat exclusiv cu munca forțată a deținuților din Gulag, prezentat ca un exemplu de „reabilitare de succes a foştilor duşmani ai proletariatului”.

Odată cu creşterea represiunii staliniste şi îndeosebi după moartea lui Serghei Kirov, **Gorki** a fost plasat în mod neaşteptat sub arest la domiciliu în casa sa din Moscova. I se aduceau în fiecare zi o ediție specială a ziarului *Pravda* în care nu se găsea nicio ştire despre arestări sau epurări.

Maxim Gorki a murit în iunie 1936, la scurt timp după moartea subită a fiului său, *Maxim Peşkov*, survenită în mai 1935. Ambele decese au fost privite cu suspiciune în epocă, dar zvonurile de otrăvire nu au putut fi niciodată demonstrate.

Stalin şi Viaceslav Molotov s-au numărat printre cei care au purtat pe umeri coşciugul lui **Gorki** în timpul funerariilor.

În timpul procesului lui Buharin din 1938, una dintre învinuirile aduse a fost şi aceea că **Gorki** a fost ucis de un agent NKVD din subordinea lui Nikolai Ejov.

Oraşul natal al lui **Gorki** a reprimit, în 1990, vechiul nume de Nijni Novgorod.

***

Cele mai importante lucrări:

- *Makar Ciudra* (Макар Чудра)
- *Celkaş* (Челкаш)
- *Malva*
- *Creaturi care au fost odată bărbaţi*
- *Douăzecişişase de bărbaţi şi o fată*
- *Foma Gordeev* (Фома Гордеев)
- *Cei trei* (Трое)
- *O confesiune* (Исповедь)
- *Oraşelul Okurov* (Городок Окуров)
- *Viaţa lui of Matvei Kojemiakin* (Жизнь Матвея Кожемякина)
- *Copii soarelui* (Дети солнца), 1905
- *Mama* (Мать), 1907
- *Din adâncuri* (На дне)
- *Copilărie* (Детство), 1913—1914
- *În lume* (В людях), 1916
- *Cântecul păsării furtunii* (Песня о Буревестнике)
- *Cântecul şoimului* (Песня о Соколе)
- *Universităţile mele* (Мои университеты), 1923
- *Afacerea Artamonovilor* (Дело Артамоновых)
- *Viaţa lui Klim Samghin* (Жизнь Клима Самгина)
- *Amintiri despre Tolstoi, Cehov şi Andreev*

***

Prima nuvelă a sa a fost publicată în ziarul "Kvkaz" în 1892 cu titlul *„Makar Ciudra"*, cu această ocazie Alexei Maximovici Pechkov şi-a ales şi pseudonimul Gorki (care înseamnă amar în limba rusă). Nuvela vorbeşte despre dragostea dintre Radda, femeia rebelă, liberă, pe care nimeni şi nimic nu o poate stăpâni şi Zobar, hoţul de cai, un boem şi un spirit neîmblânzit, de pasiunea dintre ei şi urmările acesteia.

Nuvela lui Gorki, *„Makar Ciudra"* l-a inspirat pe compozitorul italian Giacomo Orefice care a compus opera *„Radda"* a cărei premieră a avut loc în anul 1912.

Nuvela *„Makar Ciudra"* a lui Maximj Gorki stă şi la originea unuia dintre cele mai tulburătoare filme dedicate vieţii de nomad, *„O şatră urcă la cer"* (Табор уходит в небо — 1976), un poem în imagini despre tumultul vieţii, forţa dragostei şi bucuria de a trăi în libertate al regretatului poet şi regizor Emil Loteanu. El şi compozitorul Emil Doga au înnobilat pasionala poveste de dragoste dintre ţiganul Zobar, hoţ de cai, şi frumoasa vrăjitoare Rada.

Tragica poveste de dragoste dintre Radda şi Zobar, doi ţigani mândri şi liberi, este cea mai izbutită ilustrare a tipului de cinema practicat de regizorul Emil Loteanu, un cinema ce mizează mai

mult pe pitorescul situațiilor, măreția peisajului, pe accentele copleşitoare ale muzicii, decât pe profunzimea discursului sau pe analiza psihologică.

Strălucitoare este Svetlana Toma în rolul femeii care preferă moartea, unei vieți obediente.

În rolul lui Zobar, regretatul Grigore Grigoriu.

Filmul a obținut Marele Premiu — *Scoica de Aur*, la Festivalul Internațional al Filmului de la San Sebastian în anul 1976.

În poezia **Rondelul ţiganilor** de Alexandru Macedonski este prezentat cel mai bine caracterul nomad al țiganilor:

Țiganii merg fără-ncetare —
Nu ştiu nici ei când au pornit,
Dar se tot duc necontenit,
Împinşi de-o vecinică chemare.

Cu galbeni ochi pierduți în zare,—
De când se ştiu s-au pomenit —
Țiganii merg fără-ncetare:
Nu ştiu nici ei când au pornit.

Mereu țigani, cu mic, cu mare,
Au tot născut şi-au tot murit —

Şi tot spre visul ne-mplinit,
Răpiți de-aceeaşi aiurare,
Țiganii merg fără-ncetare.

Excluzând povestea de dragoste, este chiar laitmotivul nuvelei lui Maxim Gorki *„Makar Ciudra”.*

Paris, februarie 2013

inspre mare, sufla un vânt umed, rece, răspândind peste stepă o melodie nostalgică, foşnetul tufelor şi clipocitul valurilor ce loveau țărmul. Ocazional rafalele de vânt aduceau cu ele frunze încrețite, galbene ce le aruncam în foc, flăcările se întețeau, întunericul care ne înconjura mă făcea să mă cutremur de o spaimă nefirească în noaptea de toamnă, în stânga se deschideau stepele nemărginite, în dreapta — infinita mare şi chiar în fața mea — figura lui Makar Ciudra , un țigan bătrân — care îşi păzea caii aflați la cincizeci de metri distanță de tăbără.

Ignorând valurile de frig şi de vânt, prin deschizătura sumanului îşi expunea pieptul păros şi bătut fără milă de soare şi vânt, el stătea aşezat în fața mea într-o postură măreață, puternică şi nemişcată, metodic sorbind dintr-o pipa uriaşă, scotea din gură şi pe nas un fum gros, uitându-se undeva deasupra capului meu în întunericul nopții, îmi vorbea fără oprire şi fără a face nici o încercare pentru a se proteja de vântul care bătea dur.

— Deci te duci? Acest lucru este bine! Ai ales

un simbol frumos, un Şoim. Deci, aşa cum se spune: du-te şi uită-te, vezi totul, te întinzi şi mori, asta e tot!

— Viața? Alți oameni? a spus el, era sceptic, după ce ascultase obiecția mea, adăugă „aşa să fie”.

— Hei! Şi tu te mai gândeşti? Tu crezi că nu aşa-i viața? Alți oameni trăiesc fără tine şi vor trăi fără tine. Nu crezi că ai nevoie de cineva? Tu nu eşti o pâine, nu eşti un băț, şi nu ai nevoie de nimeni.

— Învăța şi ține minte, ai spus? Şi poți învăța cum să faci oamenii fericiți? Nu, nu poți. Tu spui în primul rând, că mai întâi trebuie să învățăm. Ce să înveți? Toata lumea ştie de ce are nevoie. Sunt inteligenți, cred ei, în realitate sunt proşti, ei nu pricep nimic, şi nu toată lumea învață...

— Ciudat, ei sunt oamenii ca tine.

— Stai ghemuit aici, şi nici un loc de pe pământ nu este ca acesta, el făcu un gest larg spre stepa. Şi trăieşti. De ce? Pentru cine? Nimeni nu ştie. Vezi tu, un om ară, şi tu crezi că un strop de sudoare determină atâta forță pământului, iar recolta acesta va rodi şi apoi va putrezi. Nimic nu este lăsat pentru om, tot ce se vede este naşterea şi moartea, o prostie.

— Ei bine, omul se naşte atunci, cred, se scarpină cu pământul, şi moare, crezi că se gândeşte vreun moment să-şi sape mormântul? Ştii de ce? Stepa este întinsă, e clar? Susurul apelor

încântă inima lui? El este un sclav, de îndată ce se naşte, îşi trăieşte viața, şi asta e tot! Ce poate face mai mult? Doar să se spânzure, dacă este un pic mai înțelept.

— Şi văd acum, la cincizeci şi opt de ani câți am văzut, că dacă aş fi scris totul pe hârtie, astfel încât aş fi reținut toate locurile pe unde am umblat, tot nu aş putea spune mai mult. Haide, spune-mi, locurile pe unde nu am fost! Şi nu-mi poți spune. Nu ştii locurile pe unde nu am fost. Astfel, trebuie să trăieşti: du-te, du-te, umblă, şi asta e tot. Nu sta într-un singur loc, cum să trăieşti altfel? Mergi atât ziua, cât şi noaptea, mergi, mergi în continuu, încearcă să mergi în jurul pământului, iar tu fugi de viață, crezi că te poate opri iubirea. Şi când te gândeşti, că viața e plină de iubire, întotdeauna e aşa. Şi pentru mine a fost. Aha! Am fost şi eu Şoim.

— Am stat în închisoare în Galicia. „De ce mai trăiesc pe lume?”

— M-am gândit la plictiseală. M-am plictisit în închisoare, un Şoim ca mine, of, ce plictisitor!

— Şi m-a luat dorul inimii, aşa cum mă uitam pe fereastră afară, m-a stors cu cleştele lui. Cineva parcă îmi spunea, de ce mai trăieşti? Nimeni nu ar putea spune, Şoimule! Şi te întrebi dacă asta este necesar? Trăiam, şi asta e tot. Şi timpul, care aproape nu se scurgea, şi dorința, care nu se stingea niciodată. Am fost aproape să mă strangulez

cu centura, aşa era viața mea atunci!

— Heh! Am vorbit cu o persoană. Omul vorbea o rusă stricată ca a ta. El mi-a spus că viața nu este aşa, după cum doreşti, este după cum se menționează în Cuvântul lui Dumnezeu. Dumnezeu este milostiv, şi El îți va da tot ce ai cere de la el. Şi-a acoperit trupul zdrențăros. L-am întrebat dacă L-a rugat pe Dumnezeu pentru a obține haine noi. El a devenit furios şi m-a alungat, şi m-a înjurat. Şi înainte spunea că ar trebui să ne iertăm duşmanii şi să-i iubim. Atunci i-am cerut iertare dacă întrebarea mea a jignit mila lui.

— Prea-cuvioase învățător! Învățați-i pe oameni să mănânce mai puțină mâncare, şi să-i mănânce pe semenii lor de zece ori pe zi.

El a scuipat în foc, şi s-a oprit din nou, şi-a umplut pipa. Vântul urla jalnic spărgând liniştea nopți, caii nechezau în întuneric, dinspre tabără răsuna un cântec pasionat de jale. Ce frumos cânta şi dansa Nonko, fiica lui Makar. Cunoşteam vocea ei groasă, vocea ei sonoră, întotdeauna cu un timbru ciudat, nefericit şi exigent, felul cum ea cânta piesa, era ca o chemare. În întuneric, fața ei mată, înghețată, era a unei regine arogante, şi sprâncenele îi acopereau cu o umbră ochii maro-închis ce străluceau irezistibili, conştientă de frumusețea ei, disprețuia tot ce contravenea conştiinței sale.

Makar mi-a dat un tăciune.

Ce frumos cânta şi dansa Nonko,
fiica lui Makar.

— Fumează! Îți place cum cântă fata? Asta e! Îți doreşti să te îndrăgosteşti! Nu? Bine! Deci, fie vorba între noi, nu cred că fetele trebuie să-ți subjuge viața şi păstrează-le departe. Sărută mai bine fata şi fii mai rapid decât mine, cât fumez pipa, şi odată sărutată, va şi muri în inima ta. Altfel te va lega cu ceva care nu poate fi văzut, iar apoi, nu poți scăpa, şi îți vei da sufletul. E adevărat! Fereşte-te de fete! Întotdeauna mint! O doreşti, să zicem, mai mult decât orice altceva, şi deodată, te înțeapă cu un ac, şi-ți va rupe inima. Ştiu! Hei, în măsura în care ştiu! Ei bine, Şoimule, cum ar fi, să-ți spun o poveste adevărată? Îți aminteşti, şi cum să-ți aminteşti? La vârsta ta eşti o pasăre liberă.

— Era în lume Zobar, un tânăr țigan, Loiko Zobar. Toată Ungaria şi Cehia, şi Slavonia, şi toate țările din jur îl ştiau, un adevărat lotru! Nu era sat în care cel puțin o jumătate de duzină de oameni să nu-i fi jurat lui Dumnezeu să-l ucidă pe Loiko, şi el încă mai trăia, şi ori de câte ori îi plăcea un cal, chiar dacă îl păzea un regiment de soldați, Zobar nu se speria! Aha! Cui să-i fie frică? Da! Satana de-ar fi venit la el cu toată suita lui, aşa cum ar fi, dacă nu ar fi recurs la un cuțit, probabil ar fi avut un glonț, şi iadul ar fi primit o lovitură peste bot, ce-i drept!

Şi oraşele l-au cunoscut sau auzit de el. Îi

plăceau numai caii şi nimic altceva, iar apoi nu după mult timp, îi vindea, iar banii, nu aveau valoare pentru el. El a promis că inima lui nu va aparține nimănui, el ar fi scos-o din piept, dacă el nu s-ar ține de cuvânt. Aşa a fost el, un Şoim!

Şatra noastră rătăcea de ceva timp prin Bucovina. Era acum zece ani. Într-o noapte de primăvară ne-am aşezat lângă o ceată de soldați care au luptat cu Kossuth, condusă de Danilo, un bătrân, ca şi toți ceilalți, şi Radda, era fiica lui.

O ştii pe Nonko a mea? O regină de fată! Ei bine, Radda nu poate fi asemuită cu ea, din păcate pentru Nonko! Despre ea, despre această Radda, cuvintele nu spuneau nimic. Despre frumusețea ei s-au cântat piese pentru vioară, iar apoi acele cântece de vioară exprimau sufletul său, nu poți să-ți-l închipuieşti.

Usca de mult inimile celor care au avut curajul s-o privească prea mult! În Moravia un graf, nu prea tânăr, moț, a văzut-o şi a înghețat. Călărea când a văzut-o pe un cal şi a început să tremure. El era frumos ca dracu' în vacanță, purta o sabie şi un scut de aur, avea un cal ce şchiopăta puțin, sabia era în întregime bătută în pietre prețioase, purta o togă din catifea albastră, ca o bucată de cer, era un adevărat conducător de altădată! S-a uitat şi s-a uitat la Radda şi spune: „Hei! Un sărut, doamnă pentru o pungă de bani". Şi ea s-a întors într-o

parte. „Îmi pare rău dacă te-am jignit, uite punga fără nici o condiție, trebuie doar să o iei”, a spus graful şi a aruncat punga la picioarele ei, „e o pungă mare, frate!” Şi ca din întâmplare ea a lovit punga cu piciorul, şi asta a fost tot.

— Hei, fato! a spus el uimit, şi a biciul calul, un nor de praf s-a ridicat.

Şi a doua zi a venit din nou: „Cine este tatăl ei?” a întrebat el cu un glas puternic. Danilo s-a apropriat. „Vinde-mi pe fiica ta, pe cât vrei!” Şi Danilo i-a răspuns: „Crezi că totul este de vânzare, de la porci la conştiința oamenilor, şi eu am luptat cu Kossuth şi nu vând!” Graful a dat să tragă sabia, dar unii dintre noi au pus o iasca aprinsă la urechea calului. Calul a fugit, şi a plecat, şi a plecat. Peste o zi sau două, uite graful:

— „Am revenit! Hei, jur în fața lui Dumnezeu şi conştiinței mele, dă fată să se căsătorească cu mine, să împărtăşesc averea mea cu voi toți, eu sunt foarte bogat!” Era îmbrăcat ca la paradă, cu penele fluturând în vânt, şi legănându-se în şa. Ne-am gândit.

— Vino, fiica mea, să-ți vorbesc! a spus Danilo pe sub mustață.

— Dacă n-aş fi fost un vultur, ci o cioară din cuib, poate mă mai gândeam! a zis Radda.

Danilo a râs şi noi toți cu el.

— Deşteaptă fată! Ai auzit şefule? Nu contează!

Radda a măturat cu cureaua biciului
iarba de la picioarele sale.

Porumbița ți-a răspuns! Şi acum du-te mai departe…

Şi graful şi-a scos pălăria şi a aruncat-o pe iarbă şi a sărit, astfel încât pământul s-a cutremurat. A aruncat Raddei o privire năprasnică şi a plecat în goana calului, Şoimule!

Da! Deci, o noapte am stat şi am ascultat muzica care plutea peste stepă. Bună muzică! Aprinde sângele în vene, şi sună a jale. Toți dintre noi, am simțit, că muzica avea ceva special, şi apoi tot să trăieşti şi să nu avem nevoie de altceva, simțeam că trăim, aşa, ca nişte regi peste pământ, Şoimule!

Un cal a nechezat în întuneric, şi cântecul unui bărbat s-a auzit până la noi. S-a oprit lângă foc, s-a oprit din cântat, zâmbind, şi se uită la noi.

— Hei, Zobar, da, tu eşti! a strigat Danilo cu bucurie. Deci, aici eşti, Loiko Zobar!

Mustața îi cădea până pe umerii şi se amestecat cu buclele, ochii ca nişte stele luminoase, ardeau, şi zâmbetul ca un soare, pe Dumnezeu! Parcă era făurit dintr-o singură bucată de fier, împreună cu calul. Era ca un fulger, atât în sânge cât şi în foc şi focul făcea să-i strălucească dinții, râdea! Să fiu al naibii dacă nu îmi plăcea de el, deja, ca şi el, înainte de a spune un cuvânt către mine sau doar a observat că, de asemenea, am trăi în

această lume!

Hei, hei, Şoimule, ce oamenii erau! Uită-te la tine, în ochii şi în sufletul tău, şi nu te-ai simți ruşinat, ci, de asemenea, mândru de tine. Un astfel de om ar fi bine să devii. Prieteni buni, aceşti oameni! Ei bine, bine, ce să mai zic. O mulțime ca ei şi lumea ar fi atât de bună. Deci! Şi ascultă ce a urmat.

Radda i-a spus: „Ei bine, ei Loiko, dansezi! Cine cântă ca tine ştie să şi danseze? Răsunător şi receptiv el râse: „Voi face orice! Nu, nu sunt făcut dintr-un copac, şi când strâng la piept fete tinere mă aprind, şi corzile inimii lor răsună în sufletul meu. Minciuna e o vioara mică, ei bine, da, eu ştiu cum să păstrez arcuşul în mâinile mele!”

Ştii, fratele nostru, imediat a încercat să se ascundă de ochii fetei, faptul că ochii ei a aprins inima lui, şi s-a întors trist spre mine, acesta era Loiko. Dar a procedat greşit. Radda s-a abătut, şi, căscând, a declarat: „Eşti, Zobar inteligent şi de asemenea agil, a spus ea, dar cele spuse acum sunt minciuni”, şi a plecat.

— Hei, dinți frumoşi ai, ascuțiți ai! Ochii lui Loiko au străfulgerat-o.

— Noapte bună, tată! Iată-mă cu tine!

— Pe mâine vizitatorule! a spus Danilo ca răspuns spuselor fetei.

Radda l-a sărutat pe Danilo şi s-a dus la

culcare... Adormi repede.

Dimineața, am văzut că Zobar avea capul legat cu o cârpă. Ce s-a întâmplat? L-a rănit copita calului său în timp ce dormea.

Of, of, of! S-a uitat la cal şi a zâmbit pe sub mustață, şi Danilo a zâmbit. Ei bine, de ce nu se uită Loiko la Radda? Ei bine, asta era! Fata părea indiferentă, dar în sufletul ei era supărată şi puțin rănită, şi chiar dacă avea salbele de aur în jurul gâtului, nu părea în apele ei. Of, haide!

Noi trăiam atunci în aşa fel cum trăim şi acum, şi Zobar era om bun. A fost un prieten! Şi înțelept ca un om bătrân, şi versat în toate lucrurile, şi scria şi înțelegea maghiara şi rusa. Acum, o să-ți spun, nu dormi, ascultă! Şi cânta, să mă omoare tunetele, dacă oricine altcineva din lumea asta, cântă astfel! Când îl ascultai se înfiora inima ta, apoi, vei îngheța ascultând, iar el cânta şi zâmbea. Şi râdeai şi plângeai în acelaşi timp, când îl ascultai. Gemând apoi, cu adâncă amărăciune, a cântat cerând ajutor să-şi taie pieptul cu un cuțit. Stepa şi cerul păreau a spune povestea tristă. Plângea fata, m-am uitat la tovarăşii mei, plângeau! Fata tânără se uita spre stepă. Şi dintr-o dată, hei! S-a transformat într-un cântec viu, şi soarele apăru şi se înălța la cer acel cântec! Iată cum cânta, Şoimule!

Fiecare fibră a corpul său trăia cântecul, şi tot corpul său intrase în tranşă. Şi atunci, Loiko a

strigat: „Cuțitele, tovarăşi!”

Si apoi i s-au adus cuțite. Toți s-au adunat în jurul lui, şi toată lumea îl iubea, iubeau cântecul său, dar Radda nu se uita la el, şi, ei bine, dacă n-ar fi fost numai asta, ea, de asemenea, se distra pe seama lui. Ea l-a lovit pe Zobar drept în inimă, era greu de suportat! Ronțăia din dinți, trăgea de mustață, ochii lui Loiko, păreau mai întunecați în lumina stelelor, era revoltat în adâncul sufletului. Peste stepă, pe timp de noapte şi până în dimineața zilei, răsună plânsul instrumentul lui Loiko, aşa şi-a îngropat Zobar amarul. Şi noi stăteam şi ascultam şi ce crezi că făceam? Şi noi ştiam că, două săbii nu pot sta în aceiaşi teacă, este imposibil!

Noi ne-am aşezat, cu toții,în jurul focului, şi am vorbit despre diverse lucruri. Ne plictiseam.

Îi zise Danilo lui Loiko:

— Cântă, Zobar, un cântec pentru distracția sufletului. Apoi s-a uitat cu ochii la Radda lui, nu departe de el fata stătea în piociore, se uita la cer. Vioara a început o melodie care să înduioşeze inima unei fete. Şi Loiko a cântat:

Gari-gari! Pieptul meu a luat foc,
Stepa este atât de vastă!
Ca vântul, aleargă armăsarul meu,
Strunit de mâna mea maiastră!

Radda a întors capul şi s-a îndepărtat, a zâmbit cu încântare în ochi. Un fior a izbucnit din glasul bărbatului, el a cântat:

Hei, ho, hei! Hai, prietenul meu!
Saltă, tot aşa, dă-i drumul!
Străbate stepa prin ceața deasă,
Până vine dimineața!

Gari-gari! Te aşteaptă ziua bună.
Fâlfâind în înălțime,
Se ridica coama calului!
Străluceşte buna lună!

Vocea lui Loiko parcă se sugruma! Nu, chiar nu mai putea cânta acum!

Dar Radda îi aduse nişteapă şi îi spuse:

— Nu te forța atât de tare, Loiko, e toamnă şi poți răci. Nu vei putea să-ți sufli nasul din cauza musteței, uite, bea aici.

Loiko s-a uitat la ea ca la o bestie, şi nu a spus nimic. Şi a îndurat jignirea cântând:

Gari-gari! Ziua de mâine va veni,
Şi tu şi eu vom dormi.
Hei, hei! Şi apoi ne vom trezi
Lângă focul deja stins!

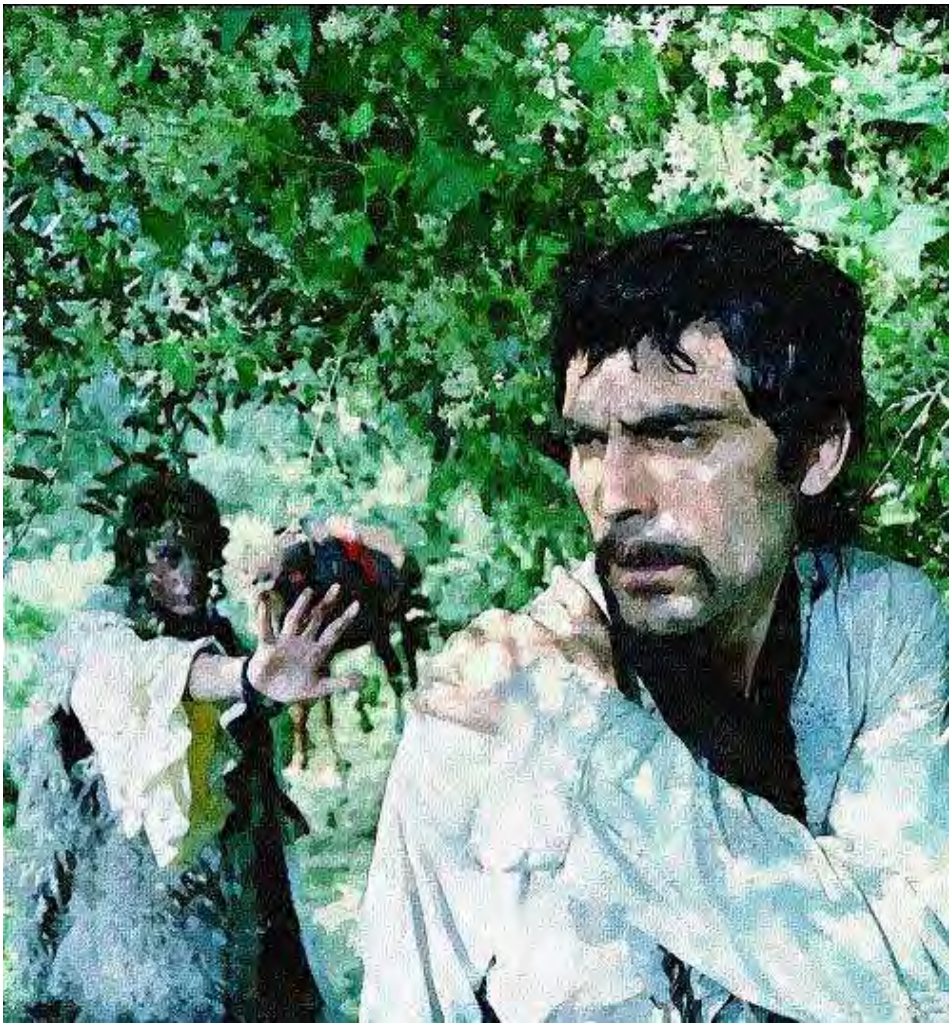

Vocea lui Loiko parcă se sugruma!

— Asta da, cântec! a spus Danilo. N-am auzit de mult o astfel de melodie, şi jur pe însuşi Satana, dacă mint!

Un nor a acoperit cerul şi mustaţă îi tremura şi umeri i se zguduiau şi deşi noi toţi eram fermecaţi de cântec, Zobar vedea pe chipul Raddei că ei nu i-a plăcut.

— Asta e un bâzâit de ţânţar, care imită ţipătul unui vultur, a spus ea.

— Poate tu, Radda, vrei să simţi biciul? i-a răspuns Danilo.

Zobar şi-a aruncat jos pălărie, şi a zis:

— Stai, Danilo! Hoţ de cai, bici de oţel! Dă-mi pe fiica ta în căsătorie!

— Acum trebuie un discurs! a zâmbit Danilo. Şi ia-o, dacă poţi!

— Bine v-am găsit! a spus Loiko şi adresându-se Raddei a spus:

— Ei bine, fată, ascultă-mă un pic, dar nu cârti înainte de a termina ce am de spus! Am cunoscut multe surate de ale tale. Hei, o mulţime! Şi nimeni nu a atins vreodată inima mea ca tine. Oh, Radda, sufletul meu e plin! Ce e cu asta? Ce va fi, aşa cum ar fi, şi... nu există nici un cal care galopează departe de tine poate!... De multe ori mi s-a spus: Ia-ţi o soţie în faţa lui Dumnezeu. Cinsteşte pe tatăl tău şi pe toţi aceşti oameni. Dar vezi, nu se prindea

de mine. Sunt un om liber, şi voi trăi cum vreau! Şi am mers mai departe, cu dinții încleştați, cu ochii injectați. Dar acum, Radda, mi-ai pus frâul, ca unui cal de stepă!

Dintr-o dată am văzut, cum din spatele capului său un fulger a săgetat cerul.

Ce miracol? În mod similar fulgerul a lovit mica inima? Radda a măturat cu cureaua biciului iarba de la picioarele sale. Se uita la Loiko.

Şi din nou, fata nu s-a mişcat, dar chicoteşte în linişte. Vom vedea ce va fi, şi Loiko s-a aşezat pe pământ şi mâinile împreunate pe cap, şi aştepta cu teamă răspunsul. Şi apoi s-a sculat liniştit, şi a intrat în stepă, nimeni n-a îndrăznit să-l urmeze. Nur, bulibaşa, mi-a şoptit: „Du-te după el!" Şi m-am târât după Zobar în stepa cuprinsă de noaptea întunecată. Deci aşa, Şoimule!

Makar a scos cenuşa din pipă şi a început să-o umple din nou. S-a înfăşurat strâns în sumanul său şi s-a culcat, mă uitam la fața lui bătrână, înnegrită de soare şi vânt. Aspru şi sever a clătinat din cap, şoptind pentru sine, prin mustața tremurândă, iar vântul i-a ciufulit părul lui. Arăta ca un stejar bătrân ars de un fulger, dar încă puternic, puternic şi mândru de puterea lui. Valurile mării continuau să lovească țărmul, iar vântul purta încă şoapta lor în stepa. Nonko nu mai cânta, şi s-au adunat nori grei pe cerul nopții de toamnă, făcând-o şi mai

întunecată.

— M-am târât după Loiko, i se clătinau capul şi braţele, cum ar fi nişte bice, şi s-a oprit în defileul râului, s-a aşezat pe o piatră şi gemu. Deci am gemut şi eu, cu inima mea inundată cu sânge, din milă, dar nu puteam să i-o exprim. Cuvintele de tristeţe nu ajută, nu-i aşa? Asta e! O oră stătu celălalt, stătui şi eu fără a mă mişca.

Şi am observat cum norul a trecut. Lumina din noapte, ca argintul lunii a umplut stepa, şi se putea vedea totul la distanţă.

Dintr-o dată am văzut cum dinspre tabăra se apropia în grabă Radda.

Radda era o fată îndrăzneaţă. Deci, ea vine la el, el nu o aude!. Ea a pus mâna pe umărul lui, Loiko s-a speriat, a deschis braţele şi a ridicat capul. Şi dintr-un salt, a luat cuţitul! Uh, va ucide fata! Alerg spre ei, când deodată am auzit:

— Aruncă-l! Aruncă-l! a spus Radda în mână cu pistolul lipit de fruntea lui Zobar. Ah! Drac de fată! Ei bine, eu cred că acum sunt de prisos, voi aştepta să văd ce se va întâmpla în continuare.

— Ascultă! Radda puse pistolul în centura lui şi-i spuse lui Zobar: Am venit să te omor, şi m-ai aşteptat cu cuţitul! Ai vrut să mă omori s-au să scoţi ochii mei. Ai fost minunat, frate! Suntem doi oameni şi animale care se uită unul la altul, şi ambii suntem atât de buni şi duri, oameni îndrăzneţi.

S-a uitat la luna strălucitoare, aşa că a continuat:

— Ei bine, ascultă-mă, Loiko: te iubesc! spuse Radda.

El a luat-o după umeri, în lumina lunii păreau a fi legați de mână şi picior.

— Am văzut mulți tineri, i-am respins, deşi aveau suflete frumoase şi erau persoane impunătoare. Fiecare dintre ei şi-ar fi ras mustața dacă le-o ceream, toți mi-au căzut picioare, eu nu i-am vrut. Mulți au plecat în lume, s-au îndepărtat, mai puțin Loiko țiganul. N-am iubit pe nimeni, Loiko şi nu am cunoscut dragostea. Şi eu iubesc libertatea! Voința, Loiko, e ceea ce eu iubesc mai mult decât pe tine. Şi fără tine nu pot trăi, nu pot să trăiesc fără tine. Aş vrea să fii trupul şi sufletul meu, vei fi?

El i-a zâmbit.

— Te-am auzit! O inimă veselă pentru a asculta discursul tău! Haide, spune-mi mai multe!

— Şi încă un lucru, Loiko: oricum, aşa cum s-ar putea răsuci şi transforma, voi birui, voința mea. Deci, nu irosi un cadou aflat în fața ta, nu aştepta sărutările mele, doar afecțiunea... Eu te sărut greu, Loiko! Prin sărut mi-aş uita viața, pricepi?... Şi să trăiesc melodiile care încânta atâția tineri. Țiganii ascultă mai mult cântecele tale decât alte cântece din stepă. Îți place să cânți cântece dulci, eu,

Radda... Deci, nu pierde darul, am mai spus-o, apoi mâine vino la mine ca un senior. Închină-te la picioarele mele în fața țiganilor şi sărută mâna mea dreaptă... şi apoi voi fi soția ta.

Asta este ceea ce a spust diavolul de fată! Acest lucru şi l-am auzit, dar în acele vremuri era un obicei muntenegrean, spuse bătrânul, dar la țigani, niciodată! Ei bine, Şoimule, învățăm mereu, nu-i aşa? Pragul de sus îți sparge capul, dacă nu-l vezi pe cel de jos!

Loiko scoase un strigăt ce se auzi peste tot în stepă, ca din pieptul unui rănit. Radda s-a clătinat, dar nu se dău.

— Ei bine, la revedere, până mâine, iar mâine vei face ceea ce ți-am spus. Ai auzit, Loiko!

— Te-am auzit!

Zobar a gemut că a ajuns la mâna ei. Ea nu s-a uitat la el, şi el s-a prăbuşit ca un copac rupt de vânt şi a căzut la pământ, plângând şi râzând.

Iată cum l-a blestemat Radda. Cu dificultate l-am adus la simțurile sale.

Echo! Diavolul are nevoie de oameni la durere? Cui îi place să asculte gemetele, sfâşiind de durere, inima omului? Gândeşte-te!...

M-am dus înapoi în tabără şi am vorbit despre acestea cu toți bătrânii.

Ne-am gândit şi am decis să aşteptăm să vedem ce se va întâmpla. Şi aşa a fost.

Era bătrânul soldat Danilo, tatăl Raddei!

Când ne-am adunat seara în jurul focului, a venit şi Loiko.

El era confuz şi părea pierdut în noapte, speriat, ochii lui erau scufundați în orbite, iar el era dezamăgit, şi, fără să se uite în sus, ne-a spus:

— Asta-i o problemă, tovarăşi, priviți în inima mea în această noapte şi nu veți găsi în vechea mea viață nimic exagerat. Radda locuieşte singură acolo, şi asta e tot! Radda este o frumusețe, zâmbeşte ca o regină! O iubesc mai mult decât credeți, şi-mi place mai mult decât propria voință, şi am decis să mă închin la picioarele Raddei, astfel încât ea a spus ca toată lumea să vadă, aşa cum frumusețea ei la captivat pe Loiko Zobar, care s-a jucat cu fetele, ca Merlin cu rațele . Şi apoi ea ar fi soția mea, şi mă va mângâia şi mă va săruta, aşa că trebuie să cânt cântecele care nu le vreau, şi nu mă voi cruța! Of, Radda?

El şi-a ridicat ochii şi s-a uitat la ea. Ea a dat din cap în tăcere şi a subliniat cu tărie din cap şi a arătat cu mâna la picioarele sale. Ne-am uitat şi nu am înțeles. Când l-am văzut pe Loiko, mândrul Zobar la picioarele fetei.

Mi-era ruşine de ce vedeam, şi mă simțeam rău şi trist.

— Ei bine! a strigat Zobar la Radda.

— Hei, nu te grăbi, am timp să mă plictisesc mai mult... şi ea a râs. Râsul a sunat similar cu

scrâşnetul oțelului.

— Deci asta a fost, tovarăşi! Ce-a mai rămas? Veți vedea în continuare, astfel încât să vedeți inima mea puternică, aşa cum Radda mi-a arătat-o pe a ei. Voi încerca doar, iartă-mă, frate!

Nu am putut să cred când am văzut ceea ce a făcut Zobar, Radda a fost culcată la pământ, sub sânii ei sclipea pumnalul lui Zobar. Am încremenit.

Radda şi-a scos cuțitul şi l-a aruncat deoparte, şi, ținând pe rana ei un şuviță de păr negru, zâmbitoare, a declarat, tare şi clar:

— La revedere, Loiko! Ştiam ce vei face...

Şi a murit ...

— Ai ce fată, Şoimulu! Şi chiar dacă voi fi condamnat pentru eternitate, voi spune, ce fată de diavol a fost! Ah! Şi eu mă plec la picioarele tale, mândră regină!

Stepa a vuit, Loiko s-a aruncat peste moartă şi a presat cu buzele sale picioarele Raddei, rigide şi înghețate. Am scos pălăriile noastre, şi am stat în tăcere.

Ce-ai zice într-un astfel de caz, Şoimule? Asta e! Nur, bulibaşa, a spus:

— Trebuie sa-l legăm...!

Dar cine să pună mâinile pe Loiko Zobar, nimeni nu s-a ridicat, şi Nur ştia. El a fluturat mâna, şi a plecat.

Şi Danilo a ridicat cuțitul, aruncat deoparte de

Radda, şi se uită la el, cu o mână îşi răsuci mustața albă, pe cuțit era încă sângele Raddei, şi pumnalul era curbat şi ascuțit. Şi deodată Danilo a mers spre Zobar şi i-a înfipt cuțitul în spate până la plăsele. Era bătrânul soldat Danilo, tatăl Raddei!

— Asta e! a spus clar Danilo.

Şi ne-am uitat. Radda ținea cu mâna o şuviță de par negru pe rana din piept, şi ochii deschişi erau ațintiți spre cerul albastru, iar la picioarele ei se întindea Loiko Zobar. Peste față i-au căzut buclele şi nu puteam vedea fața lui.

Am stat şi am aşteptat. Tremura mustața bătrânului Danilo, şi i se încruntară sprâncenele stufoase. S-a uitat la cer şi nu a spus nimic, şi norii gri pluteau peste capetele noastre, puse fața în jos pe pământ şi a plâns, astfel încât bătrânului îi tremurau umerii.

— Nu trebuie să plângi, Şoimule! Tu te duci..., bine, du-te, fără să te întorci, fără să regreți. Zboară şi du-te. Viața nu este un cadou! Asta e, Şoimule!

Makar a tăcut, s-a ridicat, a aruncat pe foc câteva vreascuri, şi-a tras sumanul pe piept. Ploaia s-a transformat într-o burniță deasă, vântul a devenit mai puternic, marea huruia încet şi furioasă. Unul câte unul a inspectat caii, şi i-a examinat cu ochii mari inteligenți, a rămas câteva clipe îngândurat.

— Hop, hop, hei! a strigat Makar cu amabilitate şi a bătut gâtul calului său favorit, s-a întors către mine şi mi-a spus:

— E timpul să dormi!

Apoi întinzându-se pe pământ, cu capul învelit în suman, a tăcut.

Nu am vrut să dorm. Am privit în întunericul din stepă, şi în aer, în faţa ochilor mei înota figura Raddei, frumoasă, maiestuoasă şi mândră. Ea apăsa cu mâna o şuviţă de par negru pe rana din piept, şi printre degete ei negre, subţiri, picătură cu picătură sângele se scurgea pe sol, din foc se împrăştiau scântei roşii.

Şi în spatele ei mergea elegant Loiko Zobar, ţiganul, pe faţa lui drapată cu bucle groase negre, picurau stropi de ploaie ca nişte lacrimi...

Ploaie s-a intensificat, iar marea cânta imnul sumbru şi solemn al unirii dintre un ţigan mândru şi chipeş, Loiko Zobar cu Radda, fiica unui bătrân soldat, Danilo.

Şi ambii au dansat în întunericul nopţii, lin şi silenţios, şi nu s-a putut stabili dacă mândria lui Loiko depăşea frumuseţea Raddei.

Radda era o fată îndrăzneață.

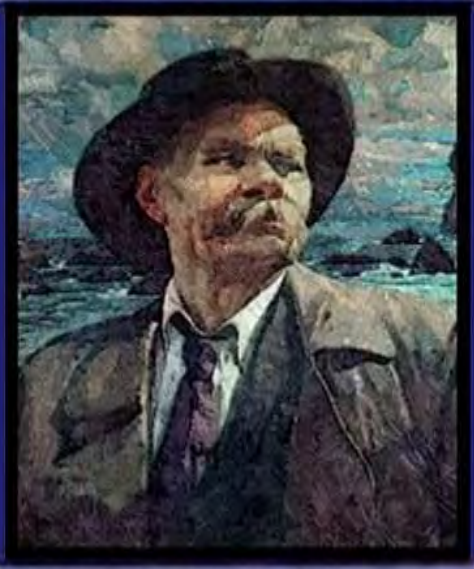

Exemplar gratuit